

Cultuurhistorische effectrapportage

Tempeliersstraat - Raamsingel

1. Beschrijving geplande ontwikkeling

Het ontwikkelplan de Vierhoek is gepland in het bestaande bouwblok dat wordt begrensd door Raamsingel, Houtplein, Tempeliersstraat en Van Eedenstraat. Het resterende open terrein en de bebouwing op Raamsingel 16abc zal ingevuld worden met woningen van verschillende hoogte, rondom een hof. De bestaande rooilijnen langs Raamsingel en Tempeliersstraat worden overgenomen.

Het HKB gebouw zal worden vervangen door een woongebouw van samengestelde volumes in vier lagen plat afgedekt, met een hogere hoekbebouwing van ruim zes lagen.

Langs de Raamsingel ontstaat een gesloten gevelwand met nieuwe bebouwing van ruim vier lagen plat afgedekt en van 3,5 laag onder een samengestelde kap.

2. Beschrijving van de ruimtelijke ontwikkelingsgeschiedenis

Het betreffende ontwikkelgebied is gelegen binnen het beschermde stadsgezicht, tussen de Tempeliersstraat en de Raamsingel.

De Raamsingel vormt de zuidelijke begrenzing van de oude stad en kent haar huidige profiel sinds het verdwijnen van de vestingwerken en het ontstaan van woonbebouwing langs beide oevers aan het einde van de 19de en het begin van de 20^e eeuw. De bebouwing langs de singel is organisch ontstaan, in de loop van de twintigste eeuw heeft het bouwblok zich gevormd. Het open gebied tussen Raamsingel 14 en 16abc is de laatste terrein dat nog niet is ingevuld.

De Tempeliersstraat bestaat in de huidige vorm sinds 1900. De Van Eedenstraat, Lakenkopersstraat en Koninginneweg zijn enige tijd later aangelegd. De aanleg van deze straten maakte deel uit van de aanleg van een nieuw wegensysteem aan de zuidwestzijde van de stad. Sindsdien heeft het gebied zich ontwikkeld als overgang van de dichte stedelijke bebouwing van de oude stad naar de ruim opgezette Haarlemmerhout, waarbij de woningbouw een welgesteld karakter kreeg van villa's en royale herenhuizen. Op de hoek van de Tempeliersstraat en de Van Eedenstraat, waar meerdere tramsporen elkaar kruisten, is in 1923 het gebouw van de Haarlemse Kegelbond gebouwd.

Het Wijde Geldelozepad is het pad dat van oudsher vanaf het Houtplein naar het westen liep. Het is in het nieuwe stratenplan ingekort en wordt nu afgesneden door de Tempeliersstraat. Langs het Wijde Geldelozepad treft men oudere, kleinschalige bebouwing aan.

3. Inventarisatie cultuurhistorische waarden waarop hoogbouw van invloed is

Hoogbouw heeft op verschillende schaal- en beschouwingsniveaus invloed op zijn omgeving. Wij onderscheiden in dit geval de onderstaande niveaus. De effecten van de geplande ontwikkeling op;

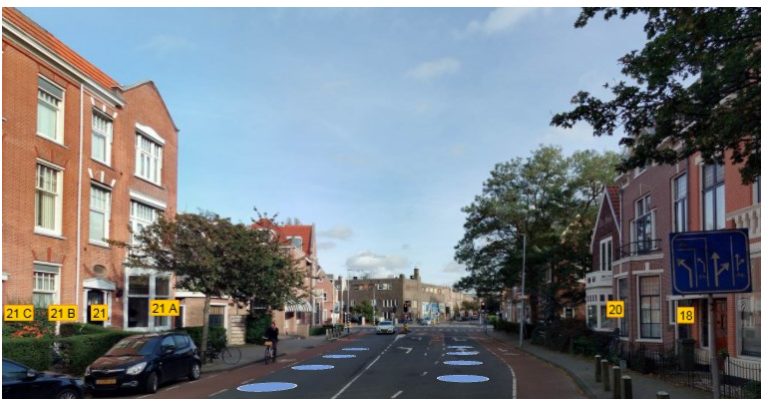
- Cultuurhistorisch waardevolle stedenbouwkundige structuren en objecten in de directe omgeving
- Het beeld en silhouet van de beschermde gebieden van buitenaf

- Het beeld en silhouet van de beschermde gebieden gezien vanuit deze gebieden
- Belangrijke zichtlijnen richting en binnen de beschermde gebieden

Het ontwikkelgebied ligt binnen een bijzonder stadsdeel dat hoog gewaardeerd wordt wegens de ruimtelijke opzet en de architectonische kwaliteit van de bebouwing. Veel van deze bebouwing is dan ook aangewezen als rijks- of gemeentelijk monument, dan wel orde-2 pand (beeldbepalend).

De panden in het ontwikkelgebied zelf zijn niet gewaardeerd met een monumenten- of orde-2 status, maar hebben wel cultuurhistorische waarde (zie cultuurhistorisch onderzoek SteenhuisMeurs 2782015).

Langs de Tempeliersstraat vormt stedelijke bebouwing van overwegend drie lagen plat afgedekt of met topgevel in overwegend rood metselwerk een gesloten gevelwand vanaf het Houtplein. Deze bebouwing wordt doorkruist door de Van Eedenstraat, waarlangs meer villabebouwing aanwezig is in blokken van twee of vrijstaand, overwegend twee lagen met een samengestelde kap uitgevoerd in rood metselwerk met een meer rijke detaillering. Het HKB gebouw gaat op in de volume-opbouw en de morfologische structuur van de omliggende bebouwing, maar wijkt af in massa, materialisering en positie. Het richt zich meer op de kruising door iets weg te draaien van de rooilijn en heeft een markante, iets meer geprononceerde hoekgevel aan zuid-westkant van ruim drie lagen. Door een erfdienstbaarheid is het terrein aan de westkant altijd vrij gebleven en is het momenteel ingericht als parkeerterrein. Dit beeld is feitelijk niet gewijzigd sinds 1923.

Afbeelding uit zichtlijnenstudie hoogbouw effect rapportage De Vierhoek Haarlem 28-01-2019, HER architecten, iov HBB Ontwikkeling B.V., uitsnede standpunt 6.

In het ontwikkelplan is met name het verschil in hoogte tussen het bestaande HKB-gebouw en het nieuwe woongebouw duidelijk aanwezig. Het betreft een verdubbeling in hoogte, van drie naar ruim zes lagen.

De vroeg 20^e-eeuwse structuur van de Tempeliersstraat is van oorsprong stedelijk en vormt een overgang naar het meer vrijstaande, sub-stedelijke milieu van de Haarlemmerhout en de Koninginnenbuurt. De plaatsing en uitwerking van het HKB-gebouw hebben het tot een markant gebouw gemaakt en een soort scharnierpunt in de wijk. Een vergroting van dit scharnierpunt door de plaatsing van een hoger bouwblok op deze plek is een aanvaardbare aanpassing en doet geen onevenredige afbreuk aan de cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarden van het gebied.

Het silhouet van de buurt en van de wijk wordt op korte en iets langere afstand wel beïnvloed, maar deze invloed niet onevenredig groot.

Afbeelding uit zichtlijnenstudie hoogbouw effect rapportage De Vierhoek Haarlem 28-01-2019, HER architecten, iov HBB Ontwikkeling B.V., uitsnede standpunt 5.

Langs de Raamsingel staan aan weerszijden stadswoningen van twee met kap of drie lagen plat afgedekt, in een verscheidenheid aan architectonische uitwerkingen. Ondanks de verscheidenheid in uitwerkingen vormt de bebouwing samen toch een stedelijk blok. In 1931 is aan weerszijden van Raamsingel 16, een van de oudste gebouwen aan de Raamsingel en een voormalige buitenplaats, een tweetal panden opgericht die de buitenplaats 'omarmen'. Het pand op Raamsingel 16abc valt ook in de planontwikkeling en zal vervangen worden door nieuwbouw, waardoor Raamsingel 16 en 18 geen onderdeel meer zijn van een ensemble. Raamsingel 16, de voormalige buitenplaats, is een pand met een oorsprong van rond 1850, met een voorgevel in voorname neoclassicistische stijl.

Door het ontwikkelplan wordt de gevelwand aan de Raamsingel gesloten. Het creëren van een invulling voor het lege terrein wordt gezien als een logische ontwikkeling en heeft geen negatieve invloed op de cultuurhistorische waarden van het beschermde gezicht. Het profiel van de Raamsingel wordt hierdoor gewijzigd; er treedt een (geringe) schaalvergroting op. Het platte volume naast de vm buitenplaats is een weinig subtiele toevoeging op deze plek en houdt weinig rekening met de bestaande cultuurhistorische kwaliteiten van de directe belendingen. Het woongebouw met kap komt door de gekozen positie van de topgevel visueel door de bestaande rooilijn heen en is eveneens in schaal een slag groter dan de omgeving.

Het is van belang dat de nieuwbouw op een goede manier wordt uitgewerkt, zodat de bestaande cultuurhistorische waarden van belendingen goed tot hun recht blijven komen.

Afbeelding uit zichtlijnenstudie hoogbouw effect rapportage De Vierhoek Haarlem 28-01-2019, HER architecten, iov HBB Ontwikkeling B.V., uitsnede standpunt 2.

Conclusie: het ontwikkelplan de Vierhoek is door de toevoeging van een hoger element van invloed op de cultuurhistorisch waardevolle stedenbouwkundige structuren en objecten in de directe omgeving. Het beeld en silhouet van het gebied wordt van buitenaf binnen beperkte afstand en vanuit het gebied zelf beïnvloed. Deze invloed is binnen de cultuurhistorisch ruimtelijke structuur acceptabel.